

○ misterioznom gubitku broda »Waratah«

Priradio: Kap. Božo Njirić, Rijeka

Od mnogih tragedija koje rastužuju današnji naš život, možda se nijedna ne spominje sa takvim osjećajem žalosti kao gubitak, potonuće brodova, a među ovima onaj gubitak koji nema svjedoka i gdje je prava sudbina broda nepoznata, svakako najživlje podražuje našu dramatsku fantaziju. Takav je bio svršetak broda »Waratah«, nenađan, zaprepašćujući nestanak razmjerno malog putničko-teretnog broda, koji je pripadao tada novom poduzeću

»Lunds Blue Anchor Line« i koji je činio svoje drugo putovanje na povratku kući iz Australije via Cape Town.

Brod »Waratah« krenuo je iz Durbana za Cape Town u noći 6. jula 1909, u jednoj vedroj noći — krasno vrijeme za plovidbu. I brod nikada nije stigao na određite. Stvarno brod je bio viđen dva puta poslije odlaska; jednom sa broda »Clan Macintyre«, a jednom sa broda »Guelf« od časnika na straži Blanchford-a. Ovaj je sig-

nalizirao sa svjetlom, te je javio da je pročitao samo 3 slova »TAH« kada je »Guelf« bio 9 milja od Hood Pointa južno od East Londona. (To je moglo biti po međunarodnom kodeksu TAH — vrijeme, broj puta, koliko puta »times« — ili su mogla biti zadnja 3 slova imena »Waratah«.)

Ipak taj dokaz o poziciji »Warataha« nije apsolutno odlučan, premda se općenito drži da je on bio viđeni brod. Negdje između East Londona i rta Dobre nade brod je jednostavno iščeznuo. Okolnosti su njegova nestanka potpuno zavijene u tajnu, a rješenje te tajne može već da bude samo čudo, ili u najboljem profesionalna slučajnost.

Gosp. G. Lidsay, koji priča ovaj slučaj, ima samo personalnu vezu sa slučajem »Waratah« preko svog oca kapetana Hugh'a Lindsaya. Kapetan Lindsay bijaše peljar u službi luke Durban i bijaše onaj koji je pilotirao taj nesretni brod iz luke na ono putovanje koje mu je bilo suđeno da bude posljednje. Zapovjednik broda kapetan Ilberry, bijaše stari prijatelj peljara, dva čovjeka služahu ranije skupa kao časnici na brodovima na jedra. Sada, prije nego su se rastavili, stajahu na mostu i veselo čavrljahu.

»Ah, velika je razlika od vremena danas i onog lanske godine u isto doba, kada si me peljario na putovanje s brodom »Commonwealth« — reče kapetan Ilberry. »To je bilo gadno vrijeme! No ovog puta bismo morali imati glatko putovanje«. A tada, dajući svom prijatelju žutu kutiju od librice duvana kao dar na rastanku, dodao je: »A ovdje je kutija Vašeg najdražeg«. — Ta kutija ostala je kao uspomena za mnogo godina u kući Lindsaya.

»Waratah« je isplovio oko 9 sati uvečer. To je bio brod od 10.000 tona sa dva vijka, građen od Barclay Curle u Whiteinch, Glasgow, 1908. godine. Bio je 460 noga dug, sa gazom od 24 noge i 6 palaca, i prilično uzak brod ali normalan za brodograđevni stil onog vremena. Kapetan Lindsay se iskrcao i sa njegovim odlaskom bio je zadnji kontakt tog broda sa obalom. »Waratah« je zazvonio — »Punom parom napred« prema Cape Townu — da nikada ne stigne u tu luku.

Od tog vremena zanimanje za konačnu sudbinu nesretnog broda nikada nije prestalo. Gdje je on potonuo? Kako i kada je potonuo? Zašto, a to je upravo ono što ovu iznimnu pomorsku tragediju čini jedinstvenom u analima pomorskih nezgoda — nikada nije bio zapažen ni najmanji znak brodoloma, niti da pliva na moru niti da je bačen na obale? Po tome je nezgoda i do danas ostala prava zagonetka. Obično neki predmet izbjegne konačnom uništenju i prijetećoj strašnoj grobnici u dubini oceana, te ostane na površini kao znak nastale tragedije. Ali kada je »Waratah« pošao na dno on je sve tajne svoje smrti ponio sa sobom. Usprkos najbrižnijih traganja, koja su se protezala južno sve do rta Kerguelen i Roaring Forties, nikada se ništa nije ukazalo, što bi bacilo bar malo svjetla na tu tajnu. Izvještaja o nađenim tjelesima nikada nije bilo i kapetan Lindsay, kao praktični moreplovac i jedan koji je proučavao sve mogućnosti i pretpostavke, ne može da vjeruje da je pojas za spasavanje pokazan godine 1914. gospodinu Noelu Gooch od Brockenhursta, pripadao brodu »Waratah«. On je izjavio da je vrlo nevjerovatno da bi jedan pojas za spasavanje ostao netaknut tako dugo.

Kapetan Lindsay, peljar, dao je iskaz pred Istražnom komisijom, i njegove pretpostavke bili su zaključci postavljene od Komisije. Bijaše utvrđeno da je brod krenuo sa laganim nagibom na lijevu stranu, ali se nije moglo ocijeniti da bi brod bio nestabilan. Komisija je također prihvatila iskaz dan sa broda »Clan Macintyre«, koji je isplovio iz Durban istog dana. Kada je on bio prestignut i pređen od »Warataha« u 6.15 ujutro 27. jula, »Waratah« nije bio u nikakvoj opasnosti. Ostatak avanture moći će da daje eventualno puki slučaj. Zapovjednik je u svojem iskazu pred Komisijom tvrdio da je »Waratah« bio naročito loš brod za kratke oceanske valove, kakve su sreli između East Londona i Cape Towna, kad je vladala jugozapadna oluja. Po njegovom mišljenju val je razbio i nalio najveće grotlo br. 2, koje bijaše dosta dugo za ovako uzak brod (42 stope = 12.81 m). Tada, vjerovatno kao zadnju nuždu, kapetan Ilberry pokušavaše da okrene brod i postavi krmu na more. Ali tako čineći vjerovatno je bio okrenut i potopljen. Također se može pretpostaviti da je u tim momentima more odnijelo uzde kormila, što je

još pogoršalo »Waratahovu« situaciju. Pošto su komunikacije u ono vrijeme bile vršene samo vizuelnim sredstvima, a nijedan drugi brod nije bio na vidiku, jedan poziv S. O. S. bio je nemoguć. Dandanas, uz efikasne i hitne komunikacije, bilo bi skoro nemoguće da nesreća pretekne koji brod bez da on barem razaslaže pozive S. O. S., i bez da pokuša spasavanja budu započeti. Ovakvo kako bijaše, stari »Waratah« bijaše potpuno bezpomoćan.

Bez mogućnosti da spusti čamce za spasavanje i da reče ikome riječ o svojoj nesreći, »Waratah« mora da se prevrnuo i spustio se glatko na morsko dno, noseći sa sobom sav pribor, putnike, posadu i kapetana — geografska širina i dužina nepoznata. Niti jedan krumpirski sanduk, niti kanta za vodu, niti jedan doboš za ulje, niti komadić platna nikada nije bio viđen, nikada nađen. »Waratah« bijaše tako izgubljen kao jek Lutinova zvona kod Lloyd'sa, koja najavljuju teške novosti zaprepaštenom svijetu. Sada sa napredovanjem znanosti i novim metodama otkrivanja stvari pod vodom, možemo li biti tako okrutni da izjavimo za uvijek kao nepoznat gubitak? Možda nekoji budući Picard slučajno otkrije gdje on leži i tako riješi 52 godine staru tajnu.

U vezi sa gornjim događajem, koji je opisan u engleskom časopisu »The Compass«, možemo reći da se i u novije vrijeme dese ponekad slični događaji. Upravo početkom prošle godine dogodio se slučaj sa talijanskim mornarim jedrenjakom »Padre Merica«, koji je isplovio iz luke Trapani sa teretom vina za Genovu. Kupac vina htio je također kupiti i brod, koji je uglavnom prevezio vino, ali prije nego to učini, postavio je na brod svoga povjerljivog čovjeka da učini spomenuto putovanje, da prouči i utvrdi sve kvalitete broda. Brod nije nikada stigao na odredište, a što je najčudnije, nikada nigdje nije se našao ni najmanji znak ili neki otpadak sa broda koji bi govorio gdje je brod nestao. Brod je na putu u Genovu potonuo ponesavši sa sobom u dno morsko vino, posadu, kapetana i povjerljivog čovjeka.

Taj brod je bio svakako star, a nije imao ni radio instalaciju, ali ipak, pošto je plovio skoro u blizini obale i u predjelima gdje je česti prolaz brodova, svakako je čudno i zagonetno kako je brod na takav način mogao nestati. Olujnog vremena nije bilo, pa se pretpostavlja da je brod, radi svoje starosti, negdje činio vodu, i valjda u noći, bez da je posada to na vrijeme opazila, jednostavno se spustio na dno mora.

A da se ipak ovakove zagonetke mogu riješiti i poslije mnogo godina, ukazuje nam slučaj austrijske podmornice U 20, koja je u toku prvog svjetskog rata t. j. na 4. jula 1918, bila torpedirana u blizini mjesta Grado, kod ušća rijeke Tagliamento, ali pošto je podmornica sa svom posadom nestala, njena prava sudbina bila je sve do sada nepoznata. I poslije 44 godine, ribarska je mreža zakačila za neki tvrdi predmet, ronionci su ustanovili da je to podmornica, sva obrasla travom i muljem, a naš »Veli Jože« izvukao je na površinu, te je bilo poslije raznih novinskih provjeravanja utvrđeno da je to baš spomenuta podmornica U 20. Našli su se još neki živi kolege nastradalog komandanta U 20, Maiera, koji su dali posvjedočujuće iskaze, a također se javio i umirovljeni bivši zapovjednik talijanske podmornice F 18, koji je one noći 4. 7. 1918. torpedirao podmornicu U 20.

I tako su poslije 44 godine od nastale ratne tragedije — 11 lješeva, koji su bili u podmornici pronađeni (ostalih 7 nije pronađeno, vjerovatno su ostali u drugom manjem dijelu podmornice, koji je ostao na dnu mora, jer se podmornica kod dizanja prelomila) — bili su sahranjeni najprije u Italiji a potom preneseni u Bečko Novo Mjesto, iako su tu sigurno najvećim dijelom bili mornari iz naših krajeva.

Je li dakle previše nadati se, da će jednog dana možda i brod »Waratah« biti pronađen i riješena ta dugogodišnja tajna?